

ПРИВАТНІ ВИКОНАВЦІ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ СТАТУС, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Дяченко С. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України,
адвокат
ORCID ID: 0000-0002-0104-2769

Завадко Д. О.,
здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
ORCID ID: 0000-0002-9499-1786

Статтю присвячено встановленню проблемних аспектів у діяльності приватних виконавців в Україні та пошуку шляхів їх удосконалення. Першочергово акцентовано увагу на дослідженні основоположних законодавчих приписів, якими регламентується правовий статус приватних виконавців та окремі аспекти здійснення їх діяльності. Встановлено дефініцію понять «виконавче провадження», «виконавчий документ», розуміння яких необхідне для коректного трактування головних ідей, що викладені у статті. Розглянуто: проблему, пов'язану з обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності приватних виконавців, встановлено фактичне порушення принципу реальності статті 24 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», приписи якої досить часто виконуються некоректно з об'єктивних причин; проблему недосконалості матеріально-технічної бази; проблему об'єднаного виконавчого провадження із неоднорідним суб'єктним складом, а саме необхідність законодавчого закріплення розподілу винагороди; проблему оскарження виконавчих написів нотаріуса у судовому порядку, виключна формалізованість якого призводить до зниження ефективності правового регулювання. Запропоновано можливі шляхи вирішення для кожного випадку. Також розглянуто вплив на приватно-виконавчу діяльність змін у законодавстві, спричинених встановленням карантинних обмежень в Україні, а саме проблемних аспектів поновлення та продовження процесуальних строків по справам, стороною в яких є приватний виконавець.

Проаналізовано судові рішення різних інстанцій, які на практиці підтверджують актуальність вивчення проблемних аспектів у діяльності приватних виконавців та пошук засобів їх вирішення задля підвищення рівня їх ефективності.

Ключові слова: виконавче провадження, приватний виконавець, виконавчий документ, практика, пандемія.

Постановка проблеми. Питання підвищення ефективності діяльності приватних виконавців в Україні не втрачає актуальності протягом всього періоду незалежності. Головною ідеєю впровадження інституту приватного виконання судових рішень та рішень інших державних органів є підвищення відсоткового показника виконаних рішень шляхом впровадження ринкових стимулів та формування конкурентного середовища. За таких умов цілком послідовно постає питання виокремлення проблемних аспектів, які гальмують розвиток даного інституту, та пошуку шляхів їх подолання.

Загалом, результати виконавчої діяльності перебувають у причинно-наслідковому зв'язку та здійснюють безпосередній вплив як на соціальні аспекти діяльності держави, що виявляється у забезпеченні гарантій для учасників суспільних відносин на захист та відновлення порушених прав, так і на економічне життя держави, оскільки забезпечують відповідні гарантії для суб'єктів, які займаються господарською діяльністю.

Ступінь вивченості проблематики. Фундаментальні дослідження інституту приватного виконання судових рішень та рішень інших державних органів здійснювали такі вчені, як Короєд С.О., який

комплексно висвітлив загальні положення правового статусу приватного виконавця в Україні; Гарієвська М.Б., якою було здійснено дослідження правового статусу виконавчого напису та порівняння механізму вчинення виконавчого напису із іншими виконавчими документами; Цегель В.В., який зосередив увагу власного дослідження на вихідних засадах діяльності приватних виконавців; Салогуб Л.Є., якою було висвітлено проблему визначення повноважень приватного виконавця та інші.

З огляду на те, що даний інститут функціонує не досить тривалий час, у його доктринальному висвітленні є досить значна кількість «білих плям», які потребують більш детального вивчення.

Мета статті полягає у встановленні основних елементів правового статусу приватних виконавців в Україні, пошуку недоліків системи забезпечення діяльності приватних виконавців та розробки шляхів підвищення ефективності їх діяльності.

Досягнення поставленої мети здійснюється шляхом вирішення таких завдань:

- аналіз та відображення головних положень нормативно-правових актів, в яких закріплюється статус приватного виконавця в Україні та відповідно до яких відбувається регламентація його професійної діяльності у сфері виконання рішень суду та інших державних органів;
- виокремлення та розкриття сутності недосконалостей у законодавчій, правозастосовчій та матеріально-технічній сферах забезпечення діяльності приватного виконавця;
- пошук та висвітлення судової практики на підтвердження окреслених проблемних аспектів діяльності приватних виконавців;
- розробка першочергових кроків, необхідних для ліквідації негативного впливу зазначених проблем на показники ефективності діяльності суб'єктів приватного виконання рішень;
- дослідження проблемних аспектів поновлення та продовження процесуальних строків по справам, стороною в яких є приватний виконавець.

Виклад основного матеріалу. 11 вересня 1997 року набрала чинності ратифікована Верховною Радою України Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Нормою даного міжнародного договору кореспондується: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього обвинувачення» [3, ст. 6]. Саме задля підвищення ефективності реалізації даного правового припису з 2016 року в Україні почато процедуру переходу від моноцентричної системи виконання судових рішень до її комбінованого вигляду.

Задля подальшого вивчення предмету дослідження необхідно встановити окремі елементи понятійно-категоріального апарату, які будуть широко використовуватись протягом подальшого дослідження.

Першочергового визначення потребує поняття виконавчого провадження. Під даним поняттям у правовій доктрині традиційно розуміють «сукупність дій органів державного (приватного) виконання і державних (приватних) виконавців, спрямованих на примусове виконання рішень суду та інших органів, які підлягають примусовому виконанню» [4, с. 291]. Окрім цього, важливим є розкриття поняття виконавчого документу, який преебуває у нерозривному зв'язку із предметом дослідження. Отже, «виконавчими документами є письмові, оформлені за встановленою формою і змістом документи, які видаються судом та іншими юрисдикційними органами для примусового виконання постановлених ними рішень, ухвал та інших актів» [4, с. 290].

Правовий статус та виключний перелік випадків, за яких примусове виконання покладається на приватного виконавця, встановлено ч.1, 2 ст. 5 та ст. 3 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (Далі – Закон).

Частиною 2 статті 18 Закону встановлено виключний перелік вимог, що висувуються до особи, яка має намір здійснювати приватну виконавчу діяльність. Да них відносяться: наявність громадянства України, досягнення 25 років, наявність вищої юридичної освіти не нижче 2-го рівня, успішне складання кваліфікаційного іспиту, відсутність незнятої чи непогашеної судимості тощо [5, ст. 18].

Зазначені вимоги, на нашу думку, цілком співвідносяться з аспектами діяльності приватного виконавця, оскільки примусове виконання судових рішень та рішень інших органів потребує від кандидата на заміщення посади приватного виконавця відповідної правничої компетенції, досвіду практичної юридичної діяльності та високого рівня морально-етичних якостей.

Існує також спектр законодавчо передбачених обмежень, які розповсюджуються на професійну діяльність у представників приватно-виконавчої діяльності в Україні, до них віднесено: – заборону на здійснення діяльності у разі внесення до Єдиного реєстру приватних виконавців запису про зупинення або припинення права на таку діяльність; – заборону діяльності приватних виконавців без наявності чинного договору страхування цивільно-правової відповідальності; – збереження права власності на матеріали виконавчого провадження та архіву приватного виконавця за державою; – встановлення чітко визначеного порядку подання Мін'юсту України інформації про діяльність приватного виконавця; – обов'язок організації офісу в межах виконавчого округу.

Деякі із зазначених обмежень, на нашу думку, переростають у проблемні аспекти, які, у свою чергу, призводять до зниження ефективності діяльності приватних виконавців.

Перша проблема виходить із приписів, які задекларовано ч. 1 ст. 24 Закону, в якій йдеться про обов'язок страхування цивільно-правової відповідальності суб'єктом приватної виконавчої діяльності. Даною статтею закріплений механізм індивідуального забезпечення відшкодування шкоди, завданої діяльністю приватного виконавця, який, на нашу думку, значно поступається варіанту колективного страхування, що досить успішно діє на Заході.

Головною причиною скасування діючого формату страхування цивільно-правової відповідальності приватних виконавців є масова економія (особливо серед молодих спеціалістів) на забезпеченні потенційної можливості відшкодування шкоди, нанесеної власними діями, що виливається у придбання більш бюджетних договорів обов'язкового страхування, які мають обмежений, досить низький розмір ліміту відповідальності та високу відсоткову ставку франшизи – суми, що не відшкодується страховою компанією при виникненні страхового випадку. Дана ситуація потенційно може призвести відразу до декількох негативних наслідків: неможливості повноцінного захисту прав особи, якій було нанесено матеріальної шкоди діяльністю приватного виконавця; зменшення кількості кваліфікованих кадрів серед приватних виконавців; нанесення репутаційної шкоди всьому інституту приватного виконання судових рішень в Україні.

На противагу наявному статусу-кво ми вважаємо більш оптимальним рішенням страхувати цивільно-правову відповідальність не окремих виконавців, а Асоціації в цілому, члени якої змогли би наповнювати спільний фонд щомісячними транзакціями, які будуть дорівнювати 1/12 частині від загальної суми річного полісу.

На підтвердження актуальності проблеми, зазначеної вище, звернемося до правової позиції Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, яка знайшла своє відображення у постанові від 23 грудня 2020 року по справі № 234/16985/17. ПАТ «Енергомашспецсталь» – боржник у даній справі – в обґрунтуванні неправомірності вимог стягувача посилається на порушення приватним виконавцем умов ст. 24 Закону, оскільки загальна сума стягнення майже вдвічі перевищує ліміт відповідальності за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності.

У мотивувальній частині суддівський склад Верховного Суду висловив нормативно обґрунтовану позицію із даного приводу. Посилаючись на Прикінцеві та перехідні положення Закону та враховуючи досліджені обставини справи, суд дійшов висновку про неправомірність дій приватного виконавця у зв'язку з невідповідністю їх законодавчим вимогам. Отже, суд встановив, що приватний виконавець відкрив провадження у справі, в якій він не мав права виконавчої діяльності в силу норм чинного законодавства. Зазначений висновок став однією із причин відмови в касаційній скарзі та залишення постанови апеляційного суду Донецької області від 18 січня 2018 року без змін.

Даний випадок додатково підтверджує попередньо висунуту позицію стосовно доцільності реформування процедури та умов страхування цивільно-правової відповідальності приватних виконавців [6].

Наступний проблемний аспект діяльності приватних виконавців виходить із недосконалості digital – аспекту забезпечення функціонування системи приватного виконання рішень. Ця проблема є комплексною та включає в себе: відсутність спеціального доступу виконавця до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань для спрощення процедури відслідковування корпоративних прав боржників, відсутність окремого типу облікового запису в Єдиному реєстрі боржників та Автоматизований системі виконавчого провадження для помічників приватного виконавця та фактичну неможливість автоматизованого накладення арешту на майно боржника через непопулярність даної системи серед фінансових установ в Україні. Рішення зазначених проблем повинно бути нормативно закріплене та реалізоване шляхом програмного удосконалення функціональності зазначених ресурсів.

Значним проблемним аспектом є питання врегулювання зведеного виконавчого провадження у частині пріоритетності та розподілу винагороди за його виконання.

За умови, якщо боржником у декількох провадженнях є одна і та сама особа, існує законодавчо закріплена можливість об'єднати їх у зведене виконавче провадження [7, ст. 30]. Проблемні аспекти виникають у випадку, коли такі провадження потрапляють до різних виконавців – до приватного та до державного. За такої умови права стягувача, який подав виконавчий документ до державної служби, можуть бути порушеними через меншу оперативність державних структур у порівнянні із приватними виконавцями. Оскільки будь-яка особа зможе першою звернути стягнення на все майно боржника на користь свого клієнта, незважаючи на те, хто із стягувачів першим пред'явив виконавчий документ на виконання.

Для усунення недоліків виконавчої системи у цьому аспекті, на нашу думку, необхідно встановити пріоритетність виконавця залежно від дати пред'явлення виконавчого документу та здійснити

градацію винагороди, за якою перший виконавець отримає 70%, а решту буде розділено поміж виконавців, що заявили матеріальні вимоги до боржника пізніше.

Наступним проблемним аспектом, який потребує вирішення, є законодавче закріплення виконавчого напису як виконавчого документа.

Під вчиненням виконавчого напису прийнято розуміти дію, сутністю якої є посвідчення права стягувача на витребування з боржника грошових коштів чи майна. Ключовою особливістю та відмінністю виконавчого напису від інших виконавчих документів є його безспірність та відсутність встановлення, зміни або припинення прав чи обов'язків.

Метою вчинення виконавчого напису є забезпечення права стягувача на примусове виконання зобов'язання боржником у позасудовому порядку. Безспірність як обов'язкова умова здійснення виконавчого напису підтверджується формально – шляхом надання пакету документів, виключний перелік яких встановлено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. № 1172 «Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса» (Далі – Постанова КМУ) [8].

Якщо нотаріусом не буде дотримано вимог, які встановлені зазначеною постановою, боржник має змогу на реалізацію власного права на визнання відповідного виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню. Зазначена категорія справ є доволі розповсюдженою у судовій практиці.

Для прикладу розглянемо заочне рішення Ленінського районного суду міста Запоріжжя від 09 квітня 2021 року по справі № 334/5774/20 про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню. Позовні вимоги обґрунтовано порушенням норм Постанови КМУ в частині надання необхідних документів для визнання правовідносин безспірними.

При винесенні рішення суддя керувався статтями 15, 16, 18 ЦК України, 50, 87, 88 Закону України «Про нотаріат» та здійснював посилання на правову позицію Верховного Суду України, що викладена у постанові від 23.06.2020 року у справі № 645/1979/15-ц, відповідно до змісту якої порушення прийнятого порядку вчинення виконавчого напису слугує достатньою підставою для визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню [9].

Проте факт передачі стягувачем відповідного переліку документів нотаріусу жодним чином не посвідчує відсутність потенційного спору стосовно заборгованості. З огляду на це, на нашу думку, суд не повинен обмежуватися виключно перевіркою дотримання формальної сторони стягнення за виконавчим написом, оскільки такий підхід слугує розтягуванню процедури виконання, марнуванню часу суб'єктів приватного виконання та, як наслідок, зниженню оперативності відновлення порушених прав стягувача, що негативно впливає на загальні показники ефективності всього інституту приватного виконання судових рішень та рішень інших державних органів. Більш оптимальною рекомендацією для суду буде комплексна перевірка доводів сторін із метою встановлення реального стану речей: наявності чи відсутності заборгованості та визначення її реальних розмірів.

Досить актуальним для розгляду є питання поновлення та продовження процесуальних строків за умови введених карантинних обмежень по справам, стороною в яких є приватний виконавець.

«Для усунення певних незручностей, які пов'язані з пропуском чи закінченням цивільних строків, процесуальним законом передбачено їх поновлення чи продовження» [10].

«Для вирішення питання про поновлення процесуального строку вагоме значення має поважність причини, унаслідок якої він був пропущений. Поважною є причина, що об'єктивно унеможливила або ускладнювала вчинення певної процесуальної дії у визначений строк. Зокрема, це може бути тимчасова непрацездатність, службове відрядження, стихійне лихо тощо. Однак визнання причини поважною залежить тільки від розсуду суду» [11, с. 154].

Правову позицію із даного питання викладено у ухвалі Київського апеляційного суду від 30 жовтня 2020 р. по справі № 756/1927/15-ц, виданій за результатами розгляду клопотання про поновлення пропущеного процесуального строку апеляційного оскарження. Судом було визнано достатніми міркування сторони з приводу того, що її діяльність як приватного виконавця зазнає вагомих обмежень за умови введення карантину. Заявник посилався на необхідні обмеження у пересуванні, перехід до режиму самоізоляції, який передбачає дистанційний документообіг. Сукупність даних факторів призвела до неможливості слідкувати за процесуальними строками та безперебійно отримувати кореспонденцію. Крім цього, приватний виконавець посилався на неможливість підтвердити обставини документально, що пов'язано з організацією робочого процесу таким чином, щоб максимально зменшити імовірність розповсюдження гострої респіраторної хвороби «COVID – 19».

Судом також підтверджено, що діяльність приватного виконавця носить небезпечний характер за такої фабули, оскільки пов'язана з регулярними контактами з фізичними особами, перебуванням у житлових приміщеннях та вчиненням інших виконавчих дій.

Визнання даних фактів судом фактично підтверджується задоволенням клопотання приватного виконавця та поновленням процесуального строку на оскарження ухвали Оболонського районного суду міста Києва від 28 квітня 2020 року [12].

Проблема даної ситуації полягає в неможливості надання об'єктивного та ґрунтовного висновку суддею в силу неможливості здійснення жодної емпіричної перевірки фактів, на які посилається приватний виконавець. Розгляд справ у подібний спосіб, на нашу думку, не відповідає завданням цивільного процесу у частині справедливого та неупередженого розгляду справ та відкриває опцію для зловживання процесуальними правами.

Висновки. Отже, підсумовуючи, необхідно зазначити, що інститут приватного виконавця є комплексно визначеним та впорядкованим законодавчими актами, що регулюють його діяльність. Чітко окреслено питання вимог до кандидата на зайняття даним видом діяльності, його повноваження, визначено контролюючі органи та шляхи взаємодії із державними структурами. Питання щодо складності визначення рівня легітимності продовження та поновлення строків у період пандемії залишається відкритим та потребує обов'язкового нормативного закріплення. Окрім цього, існує широкий комплекс проблемних аспектів, які знижують ефективність їх діяльності та потребують реформування. У своєму розгляді ми зупинилися на недосконалому страхуванні цивільно-правової відповідальності приватних виконавців, проблемах у роботі реєстрів, невизначеності окремих патернів поведінки суб'єктів діяльності з виконання рішень за умови зведеного виконавчого провадження, питань процедури розгляду справ у суді про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню та проблемних аспектів. Для усунення зазначених проблем ми вважаємо доцільним: здійснити перехід від індивідуального страхування цивільно-правової відповідальності приватних виконавців до колективної; розробити оновлення ключових реєстрів у відповідності до ідей, зазначених в основній частині статті; встановити градацію винагороди у зведеному виконавчому провадженні та розширити повноваження суддів стосовно розгляду по суті справ про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню. Реалізація даних кроків, на нашу думку, призведе до закономірного підвищення рівня ефективності діяльності приватних виконавців в Україні.

Diachenko S., Zavadko D. The private performers in Ukraine: legal status, problems and development prospects

The article is devoted to the establishment of problematic aspects in the activities of private performers in Ukraine and the searching for ways of their improving. First of all, the attention is focused on the learning of basic legal requirements, which regulate the legal status of private executors and the certain aspects of their activities. The article also includes the definitions of the concepts enforcement proceedings, executive document, which are necessary for the correct interpretation of the main ideas of the item. The problem related to the obligatory insurance of civil liability of private performers; the problem of imperfection of material and technical base; the problem of joint enforcement proceedings with a heterogeneous subject composition, namely the need of legislative securing the distribution of remuneration; the problem of appealing the notaries' execution writs in a court, which causes the decrease of legal regulation effectiveness, have been established. The possible solutions for each case have been suggested. The impact on the private enforcement activity of changes in the legislation caused by the establishment of quarantine restrictions in Ukraine, namely the problematic aspects of renewal and extension of procedural deadlines in cases in which a private executor is a party, is also considered.

The court decisions of various instances which confirm urgency of studying some problematic aspects in private executors' activity for increase the level of their efficiency have been analyzed.

Key words: enforcement proceedings, private performer, executive document, practice, pandemic.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р (зі змінами) / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 40-41, 42, ст. 492.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13).

Право України. – 2013. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

4. Цивільний процес України : практикум / С. В. Дяченко, Ю. Ю. Рябченко, Л. О. Самілик. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 312 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 70). стор. 290. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5861/1/6106_IR.pdf.
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
6. Постанова по справі від 23 грудня 2020 року, № 234/16985/17/ Верховний Суд. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93793562>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 22.07.2016. № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. / База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса : постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 р. № 1172 / *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-п>.
9. Заочне Рішення по справі від 09 квітня 2021, № 334/5774/20 / Ленінський районний суд м. Запоріжжя. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93793562>.
10. Дейнеко О. В., Дяченко С. В. Актуальні питання поновлення та продовження процесуальних строків у цивільному судочинстві під час пандемії. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. № 9/2020. С. 371. URL: http://lsey.org.ua/9_2020/17.pdf.
11. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник / С.С. Бичкова, В.І. Бобрик, І.О. Ізарова та ін. ; за ред. С.С. Бичкової. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Атіка, 2007. 404 с.
12. Ухвала по справі від 30 жовтня 2020 року, № 756/1927/15-ц / Київський апеляційний суд. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92547156>.